

**Norsk
Landbruksrådgiving**

Rapport

Registrering av kjempespringfrø langs vei i Sørfold kommune 2019

Kjempespringfrø i Gyltvik. Foto Anne Marit Isachsen

Norsk Landbruksrådgiving Nord Norge
Prosjektansvarlig: Anne Marit Isachsen
Oppdragsgiver: Sørfold kommune

Forord

Registrering av kjempespringfrø (*Impatiens glandulifera*), innlegging av data i artsobservasjoner og utarbeiding av rapport er utført av Norsk Landbruksrådgiving Nord Norge på oppdrag fra Sørfold kommune. Miljøvern avdeling hos fylkesmannen i Nordland støtter prosjektet med økonomiske midler. Registreringen er utført i hele kommunen langs vei, både statlig-, fylkes- og kommunale veier. Arbeidet er utført i perioden 9-29. august da planten var i full blomst og strekningsveksten var god slik at det var greit å få øye på de karakteristiske lyserøde blomstene.

Ansvarlig for arbeidet har vært landbruksrådgiver Anne Marit Isachsen. Under befaringene har vi leid inn en dyktig sjåfør. Kommunen hadde informert innbyggerne på forhånd ved å legge ut informasjon på kommunens hjemmeside og på Facebook at prosjektet skulle starte opp. Tilsammen 12 personer tok kontakt pr sms til undertegnede om at de hadde planten i sitt nærområde. Det var også omtalt i Avisa Nordland at kjempespringfrø skulle kartlegges i Sørfold. God informasjon og kommunikasjon på forhånd var svært greit å ha på plass før vi startet opp, slik at det ikke kom som noen overraskelse på de som har forekomster av kjempespringfrø at de kunne vente seg besøk.

Ved de aller fleste funn har vi stoppet og studert plantene. Noen av lokalitetene er også fotografert.

Bodø, 14. november 2019

Anne Marit Isachsen

Norsk Landbruksrådgiving Nord Norge

Innholdsfortegnelse

1. Fremmede arter – en global trussel	side 3
2. Folkemøte i Sørfold 4. desember om kjempespringfrø	side 3
3. Artsobservasjoner og metode for registrering	side 4
4. Plantens biologi og tiltak for å redusere forekomsten	side 4
5. Eksempel på innlegging i artsobservasjoner	side 6
6. Artskart og utbredelse av planten i Sørfold	side 7
7. Registrerte kjempespringfrølokaliteter i Sørfold 2019	side 8

1. Fremmede arter – en global trussel

Globalt sett er innførsel og spredning av fremmede arter en av de største truslene mot biologisk mangfold. Fremmede arter – arter som *ikke* hører naturlig hjemme i norsk natur - kan gjøre stor skade ved at artsmangfoldet reduseres. Kjempespringfrø vil raskt utkonkurrerer de stedegne plantene slik at vi får en ny, ensidig flora. Det har vi dessverre mange eksempler på også i Nordland.

2. Folkemøte i Sørfold om kjempespringfrø 4. desember

Kommunen inviterer til et åpent folkemøte hvor funnene av kjempespringfrø presenteres. Aktiv bruk av artsobservasjoner og artskart står på programmet. I tillegg forteller vi om plantens biologi og diskusjon rundt flere mulige tiltak for å bekjempe den. Andre svartelistede arter vil vi også informere om. Sammen med kommunen oppfordrer vi alle innbyggerne til å engasjere seg i arbeidet med å legge en kommunal plan for hvordan kjempespringfrøbestanden kan minimeres.

Det er lett å forstå hvorfor svært mange har mottatt frø eller småplanter av denne vakre arten. I tillegg til å være pen, er det litt ekstra spennende at en ved kun en lett berøring av frøkaplene kan utløse at disse åpnes og frøene slynges langt avsted.

Foto: Anne Marit Isachsen

3. Artsobservasjoner og metode for registrering

Før avreise ble nye kartblad skrevet ut for lettest og sikrest å kunne registrere alle funn av kjempespringfrø direkte i kartet underveis. Alle funn av kjempespringfrø er deretter registrert i www.artsobservasjoner.no og merket prosjekt **Fylkesmannen i Nordland**. Derved er det enkelt for interesserte å få tilgang til de registrerte forekomstene i et åpent, aktivt system som er lett å bruke.

4. Plantens biologi og tiltak for å redusere forekomsten

Kjempespringfrø (*Impatiens glandulifera*) er en vassfylt, ettårig urt som visner ned og dør om høsten. Blomstene er ca 3 cm lange i fargene rosa, lilla eller hvit. Bladene er mørkegrønne. Planten kommer fra Himalaya hvor den vokser opp i 4000 meters høyde. I Norge ble den innført som prydplante på 1800 tallet. Forvillet ble den registrert første gang i Telemark i 1940. Det dannes raskt tette bestand som utkonkurrerer annen vegetasjon. Planten blir vanligvis 1,5 meter høy, men enkelte eksemplarer er registret opp i 3 meter.

Modne frø av kjempespringfrø, foto Anne Marit Isachsen

Spredning: Det som sikrer utbredelsen er den store **frø**produksjonen: En plante kan produsere 4000 frø. Frøene slynges opptil 6 meter fra plantene og trekkes med trafikk, vann og kantslåttutstyr. I fuktige søkk og grøfter trives den spesielt godt og spres svært raskt videre med regnvann. Langs vassdrag vil den spre seg til nye områder nedstrøms.

Etablert i utmark vokser den for det meste sammen med bringebærkratt, mjødukt, strandrør og andre storvokste planter. Etter hvert vokser den i reinbestand der den har klart å

konkurrere bort andre arter. Planten har et svært stort omfang der de følger havkanten, grøfter og elveleier. Mange lokaliteter er i dag ikke registrert via artsobservasjoner.

Frøene er spiredyktige kun kort tid og kjente populasjoner er registrert at har forsvunnet. Dersom ny spiring ikke skjer kommende vekstsesong er det lite trolig at bestanden klarer seg. Dessverre skjer det sjelden i Norge at arten ikke har fått noe spiredyktige frø – blomstring i Nordland starter i begynnelsen av august og frøene modnes raskt.

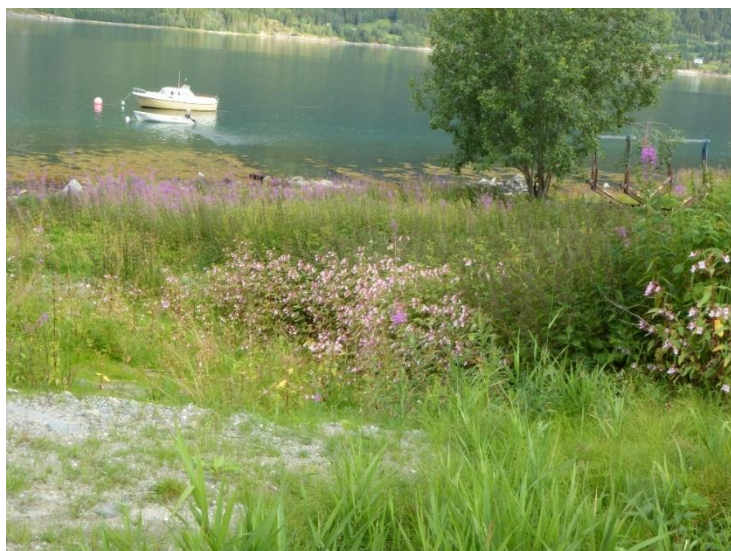
Utfordring: I første omgang er det viktig å hindre frøspredning til nye områder. Skal det være mulig å begrense omfanget av planten må det skje i nært samarbeid med kommune og grunneiere, da plantebestandene er godt etablert på privat grunn – først og fremst der det er fuktig.

Kantslått: Slåttetid og utstyr langs vei: Vi har registrert at sein første kantslått som har foregått i juni/juli i en meters bredde normalt ikke har berørt planten. Den vokser nede i grøfta hvor det er fuktig og gjerne opp i litt fuktig og ulendt terreng på den andre siden av grøfta. Når kantslått nummer to tas i august/september i større bredde enn ved første slått, vil maskinene få med seg store mengder frø og spre planten ytterligere langs veibanen. Statens Vegvesen har laget en handlingsplan mot fremmede skadelige arter med ei målsetting om at kjempespringfrø ikke skal spres videre. Det er ikke satt opp noen tiltak under drift, bortsett fra at den skal fjernes langs vassdrag og strand og i verneområder.

Aktuelle tiltak for å begrense, minimere og fjerne arten: Langs vei der arten er observert må kantslått utføres to ganger, første gang midt i juni og andre gang i overgangen juli/august. Viktig at det slås bredt nok ved begge slåtter.

I private hager er det absolutt det beste å luke planten når den er ung – dvs i god tid før den setter blomster. Alternativt kan den slås ned et par ganger i sesongen. Planten kan da ligge på stedet dersom det ikke er fuktig. Eller rakes sammen og legges i kompost. Dersom den lukes eller slås når den har fått blomster, bør iallfall delen av planten med blomst legges i

søppelsekk og leveres som restavfall (fordi det brennes).

"Restareal" = god vokseplass for kjempespringfrø. Her i grøft ved parkeringsplass.

Foto: AMI

5. Eksempel på innlegging i artsobservasjoner

Innlegging av data gjøres når en er registrert som bruker og logger seg inn i artsobservasjoner. Etter å ha valgt fanen registrer, legges artsnavnet inn. Deretter registreres dato og gjerne alder – som her blomstring. Videre prosjekt og biotop. Bruk av kart for å velge lokalitet er enkelt for nøyaktig innlegging av funnsted. Alternativt kan en bruke koordinater direkte.

Her er eksempel fra Sørfjordskar hvor kjempespringfrø er registrert som en flate da det her er store forekomster.

Funnegenskaper *

Artsnavn * kjempespringfrø Endre art x
Impatiens glandulifera Royle

☐ Usikker artsbestemming
☐ Ikke spontan

Sett inn dato

I dag I går Nå Siste Tilbakestill

Startdato: * 09.08.2019 Start-tid: HH:MM
Sluttdato: * 09.08.2019 Sluttid: HH:MM

Antall: **Enhet:**
Alder: Blomstring **Kjønn:**
Aktivitet: Ikke for valgt art **Metode:** Ikke for valgt art
☐ Behold aktivitet etter lagring

Åpen kommentar:
☐ Interessant merknad ☐ Ikke gjenfunnet ☐ Ikke funnet
Bestemmelsesmåte:
Dybde (m): Min: Maks:
Høyde (moh): Min: Maks:

Privat kommentar:
Skjul t.o.m.:
Lengde (mm): Ikke for valgt art
Vekt: Ikke for valgt art

Prosjekt

Velg ett eller flere prosjekt.:

Fylkesmannen i Nordland Fjern x
Prosjektbeskrivelse [Vis prosjektbeskrivelse v](#)

Biotop & substrat

Lokalitet *

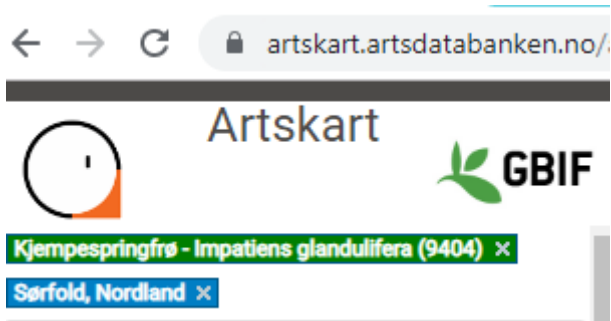
Sørfjordskar
Koordinater: 0793218, N7512421 Sone 32 (±182m) UTM(WGS 84)
[Vis funn på lokaliteten](#)

Kart **Ny lokalitet** **Mine lokaliteter**
Favoritter:
Mine lokaliteter/søk lokalitet:

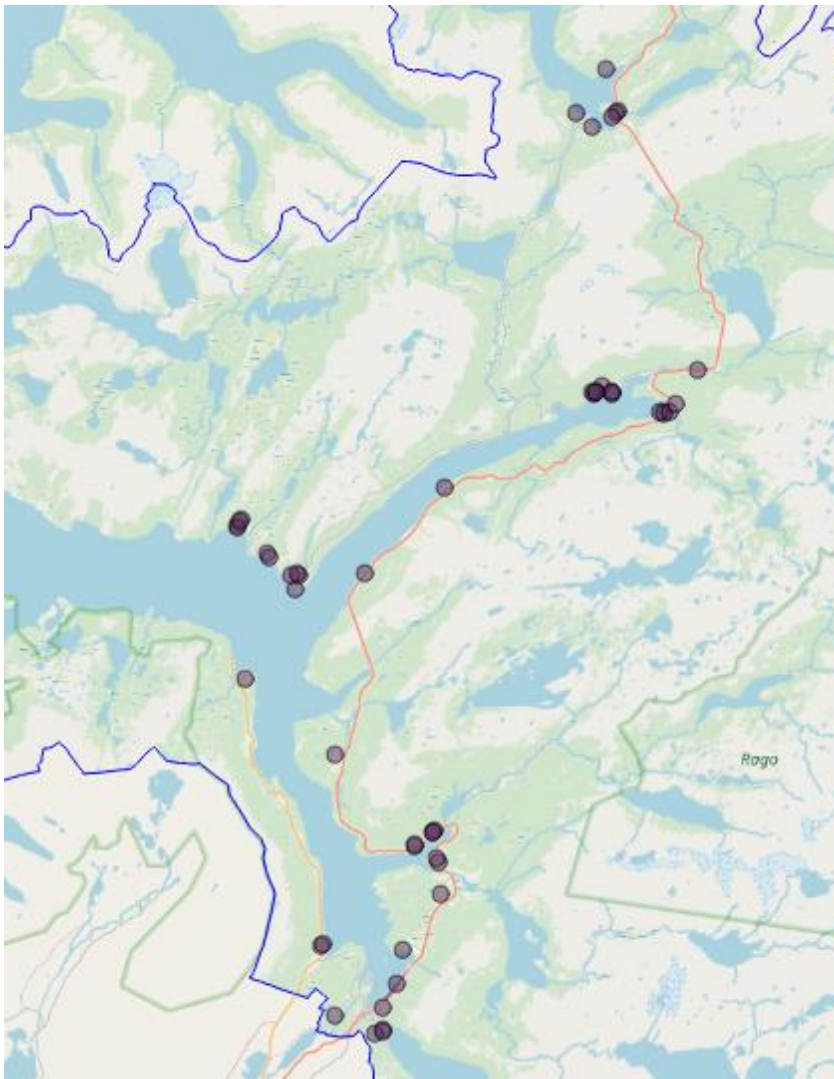
[Vis stort kart](#)
[Vis kartforklaring](#)
Søk på kartet:
Kartsnarvei:

Observatører
1 ☒ Anne Marit Isachsen Er oppdager? ☐

6. Artskart og utbredelse av planten i Sørfold

Ved å søke på www.artskart.artsdatabanken.no/ og velge **art** og **kommune**, er kartet over kjempepringfrø nå registrert med 52 funn i Sørfold kommune pr 14. november 2019.

Funnene er enten registrert som felt eller som prikk/sirkel. Her er kartet med kjempepringfrø i Sørfold kommune. Etter hvert som flere funn blir registrert også utenfor vei, vil kartet bli mer komplett. Ved bekjempelse av arten må dette legges inn i artsobservasjoner slik at også reduksjon i bestandet korrigerer tidligere funn.

7. Registrerte kjempespringfrølokaliteter i Sørfold 2019

På artskartet viser det at vi har funnet kjempespringfrø flere steder langs vei i Sørfold i august 2019. Alle steder er nær hus eller fritidseiendom. Helt tydelig at minst en - og gjerne flere husstander, har hatt planten som en prydplante i hagen og at den har forvillet seg derfra ut i grøft, bekkeleie, tidligere dyrkamark eller utmark. Med en "skuddlengde" på frøene på opptil 6 meter, kan planten raskt innta nye areal som ikke slås eller beites flere ganger i vekstsesongen.

Følgende steder er registrert med funn av kjempespringfrø i år (se artskartet):

Røsvik, Djupvik, Seljeåsnes, Straumen – både nord og sør for elva. Videre på Helland, Trollåsveien/Megården. Megården, Torkeleng, Hjellvik, Gyltvik, Kalvika, Sommerset. Sørfjordmo og Sørfjordskar – svært store mengder. Ørnes, Ytter- og Inner Strøksnes (her er de i gang med sanering). Videre mot Mørsvikbotn i Håkjerringveien, Storeidveien og

Sildhopen. Og i Mørsvikveien.

*Typisk hageutkast.
Mørsvik.*

*Foto Anne Marit
Isachsen*

Sørfold kommune vil i samarbeid med alle innbyggere, med fylkesmannens miljøvernnavdeling og andre aktuelle aktører, lage en god plan for å redusere omfanget av kjempespringfrø og andre svartelistede plantearter. Det er viktig å få grunneierne og andre interesserte i lokalbefolkningen til å trekke i samme retning og spille på lag slik at spredning av alle fremmede plantearter unngås. Alle har et ansvar for å hindre spredning også ved flytting av jordmasser og deponering av hageavfall. Målet må være å bekjempe de svartelistede planteartene. Kjempespringfrø er en ettårig vekst som i fellesskap KAN utryddes i Sørfold kommune.